

УДК 378.22.018.8(73) (045)

Ірина Регейло

ORCID iD 0000-0003-0512-2456

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
начальник науково-організаційного відділу,
Президія Національної академії педагогічних наук України,
вул. Січових Стрільців, 52-А, 04053 м. Київ, Україна,
240615@ukr.net

Наталія Базелюк

ORCID iD 0000-0001-6156-1897

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник науково-організаційного відділу,
Президія Національної академії педагогічних наук України,
вул. Січових Стрільців, 52-А, 04053 м. Київ, Україна,
nbazeliuk@ukr.net

СТЕНФОРДСЬКА ВИЩА ШКОЛА ОСВІТИ: ПІДГОТОВКА НОВОГО ПОКОЛІННЯ ФАХІВЦІВ СТУПЕНЯ PhD

У статті висвітлено підготовку докторів філософії у Стенфордській вищій школі освіти; представлено історичні витоки Стенфордського університету; розкрито зміст освітньої складової чотирьох докторських програм, за якими провадиться підготовка фахівців ступеня PhD; проаналізовано різні форми організації підготовки докторів філософії в галузі освіти; узагальнено вимоги до кожного року підготовки та виокремлено характерні особливості навчання за докторськими програмами; окреслено перспективи використання досвіду підготовки фахівців ступеня PhD у галузі освіти в Україні.

Ключові слова: вища школа освіти; доктор філософії; докторські програми; міждисциплінарний підхід.

Вступ. Цього навчального року вперше розпочалася підготовка докторів філософії за новими освітньо-науковими програмами відповідно до Закону України «Про вищу освіту». Незважаючи на надане вищим навчальним закладам і науковим установам право самостійно розробляти та запроваджувати освітньо-наукові програми, відповідні спеціалізації, визначати їх зміст і програми навчальних дисциплін у межах ліцензованої спеціальності, все ж виникають труднощі на шляху їх реалізації (Сисоєва С. О., Регейло І. Ю., 2016).

Саме тому найбільш перспективним є звернення до взірцевого досвіду одного з найпрестижніших університетів світу, що здійснюють підготовку докторів філософії і, зокрема, у сфері освіти – Стенфордського університету (США). Підтвердженням зазначеного є нещодавно опублікований Рейтинг університетів світу за версією «Таймс» 2016-2017, згідно з яким Стенфордський університет (США) займає третє місце і перше – серед американських університетів, що пропонують докторські програми у галузі освіти (The Times Higher Education World University Rankings 2016-2017). З-поміж критеріїв, за якими здійснюється ранжування університетів, особливо значущим, на наш погляд, є наявність Нобелівських лауреатів. Лауреатами Нобелівської премії у різні роки став 21 випускник Стенфордського університету, один з яких – Карл Віман

(Carl Wieman) навчався за докторськими програмами у Вищій школі освіти.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі. Здійснений аналіз наукових праць засвідчує, що дослідженням проблем докторської підготовки, зокрема у США та в світі займаються Ф. Альтбах (Altbach Ph. G., 2004), Е. М. Флорес-Скотт, М. Нерад (Flores-Scott E. M., Nerad M., 2012), Е. Лін (Lin E., 2013) та ін. У вітчизняному освітньому просторі нині простежується поживлений інтерес до проблем підготовки здобувачів на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти в Україні. Зокрема, висвітлено підготовку аспірантів у системі вищої військової освіти (Козубцов І. М., 2015), визначено окремі проблеми здобуття наукового ступеня PhD (Ніколаєв Є., 2016), представлено розвиток лідерських якостей аспірантів у системі сучасної підготовки майбутніх науково-педагогічних кадрів (Фелькель Т. Г., 2015), розкрито зміст дослідницько-стратегічної компетентності майбутніх докторів філософії (Синекоп О. С., 2015) тощо.

Щодо вивчення зарубіжного досвіду впродовж останніх років, вченими проаналізовано забезпечення якості докторських програм ступеня PhD у провідних університетах США (Сисоєва С. О., Регейло І. Ю., 2016), Скандинавських країн (Логвиненко Т., 2016), Естонії (Линьова І. О., 2015), Фінляндії (Регейло І. Ю., Базелюк Н. В., 2015),

Гарварду (Регейло І. Ю., Базелюк Н. В., 2015). На нашу думку, вивчення організаційного та науково-методичного забезпечення міжнародних докторських програм є необхідними і достатніми для обґрунтування їх успішного запровадження в Україні.

Мета статті – розкрити зміст освітньої складової освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії у Вищій школи освіти Стенфордського університету.

Стенфордська вища школа освіти. Для всебічного висвітлення підготовки фахівців ступеня PhD передусім особливо заслуговують на увагу історичні витоки Стенфордського університету. Університет був заснований у 1885 р., уперше акредитований у 1949 р., остання акредитація відбулася у 2013 р. (WASC Senior College and University Commission). Стенфордський університет знаходиться в центрі Силіконової долини в Каліфорнії та охоплює 8,180 акрів (3,3 тис. га), на яких розташовані 700 великих університетських будівель. До структури університету входять 90 кафедр, що функціонують у рамках семи шкіл та 18 незалежних лабораторій, центрів та інститутів, де працює 2153 учених: професори (професор, ад'юнкт-професор, почесний професор, запрошений професор, професор-консультант), доценти, лектори, наукові співробітники. В університеті налічується 16122 студентів, з них 9128 магістрантів і докторантів, які навчаються в атмосфері домінування інноваційного підприємницького духу, що віддзеркалюється на різні сфери суспільства (Stanford University).

Виключно важливим для університету є його зв'язок з випускниками, серед яких варто назвати: 31-го президента США Герберта Гувера (Herbert Hoover), членів конгресу США, понад 30 мільярдерів, 17 астронавтів, розробників і засновників Internet і Google; інші відомі постаті у США та в світі зі сфери бізнесу, політики, науки, засобів масової інформації, спорту і техніки, які є також і спонсорами освітніх програм професійного розвитку студентів. Засновані випускниками Стенфорду філії і компанії мають більше 2,7 трлн доларів річного доходу, що становить 10-ту за величиною економіку в світі. Такі компанії включають Nike, Netflix, Hewlett-Packard, Sun Microsystems, Instagram, Snapchat, PayPal і Yahoo тощо.

Особливо актуальним для нашого дослідження є представлення діяльності Стенфордської вищої школи освіти. За даними Американського рейтингу кращих вищих шкіл освіти 2016 р. Стенфордська вища школа освіти посідає перше місце, випередивши школи Університету Джона Гопкінса і Гарвардського університету, які розділили друге місце (U.S. News Releases 2017 Best Graduate Schools Rankings).

Вища школа освіти Стенфорду є показовою щодо викладацького складу. Вона єдина школа в світі, що має в штаті Нобелівського лауреата

Карла Вімена (Carl Wieman) (Stanford Graduate School of Education), і де працюють визнані в світі вчені і лідери університету. Зокрема: 21 учений із 200 членів американської National Academy of Education (36 членів Академії налічується лише в Каліфорнійському університеті, Сан-Франциско; у Гарвардському університеті – 15 членів Академії) та 5 учених із 29 її почесних членів (National Academy of Education). Крім того, до рейтингу 200 кращих учених американських університетів, які впливають на розвиток політики і практики у галузі освіти, увійшли 15 професорів Стенфордської вищої школи освіти (The 2016 RHSU Edu-Scholar Public Influence Rankings).

Такі блискучі досягнення Стенфордської вищої школи освіти зумовлені давніми усталеними традиціями, що започатковані ще з XIX століття. Зокрема, особливу повагу викликає те, що присудження наукового ступеня PhD у Стенфордському університеті запроваджено з 1891 р., з психології – з 1892 р. (Stanford University).

Нині Стенфордська вища школа освіти є лідером у сфері розроблення та впровадження більш ефективних шляхів досягнення високої якості освіти на всіх її рівнях. До складу цієї школи входять 10 відомих на національному рівні наукових центрів та навчається близько 400 студентів, з-поміж яких 50 % докторантів. Завдяки втіленню результатів найсучасніших наукових досліджень та інноваційних партнерських відносин з педагогами на міжнародному рівні, школа розвиває знання, мудрість і творчість у своїх талановитих студентів, щоб вони могли спрямувати свої зусилля на поліпшення освіти по всьому світу (Stanford Graduate School of Education). Так, 95 % випускників докторських програм 2015 року (41 особа) були працевлаштовані в 27 різних організаціях у США та за кордоном, з них 86 % – у галузі освіти, зокрема 49 % прийняті на роботу в університети. З-поміж випускників 75 % зазначили, що робота знаходиться у бажаному для них географічному розташуванні. Середня заробітна плата випускників на займаних посадах при повній зайнятості становить \$73,000 (а також коливається в межах: \$44,000 – \$175,000) (Stanford Graduate School of Education).

Пріоритетним у виконанні програм PhD є активна участь докторантів у науково-дослідницькій діяльності Вищої школи освіти, що зумовлює набуття ними умінь, які необхідні для проведення власного оригінального дослідження. Студенти, які навчаються за докторською програмою з певної дисципліни, мають, як правило, пройти навчання еквівалентне магістерській програмі на відповідному факультеті (соціології, філософії, економіки тощо). Фахівці школи вважають, що саме модель «наукової школи» допомагає швидко (протягом 4-5 років) завершити дослідження і здобути необхідні дослідницькі вміння. Упродовж останніх п'яти років чисельність осіб з присуджени-

ми ступенями доктора філософії з освіти становила: 2011/12 н.р. – 32 особи, 2012-13 н.р. – 27 осіб, 2013/14 н.р. – 30 осіб, 2014/15 н.р. – 41 особу, 2015/16 н.р. – 28 осіб (Stanford Graduate School of Education).

Підготовка докторів філософії Вищої школи освіти відбувається за чотирма освітніми програ-

мами і передбачає обов'язкові курси – спільні для докторських програм у межах Вищої школи освіти (табл. 1) та спільні в межах однієї програми, а також курси за вибором (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

Таблиця 1

**Обов'язкові курси у структурі докторських програм
Вищої школи освіти Стенфордського університету**

Назва курсу / групи курсів	Період	Кредити
Вступні семінари	перший рік	–
Семінар 1 (EDUC 325A)*	осінній квартал	3
Семінар 2 (EDUC 325B)	зимовий квартал	3
Семінар 3 (EDUC 325C)	весняний квартал	3
Вступ до статистичних наукових методів в освіті (EDUC 200C)	перший рік, осінній квартал	3-4
Методи наукового дослідження	до кінця другого року	–
Курс на вибір з методів наукового дослідження (не менше 200)	–	не менше 3
Статистичний аналіз в освіті (EDUC 250B)	зимовий квартал	4
Якісний аналіз в освіті (EDUC 250C)	весняний квартал	4
Сучасні (найновіші) методи наукового дослідження	–	–
Обов'язкові предмети певної докторської програми (наприклад, Вища освіта, Адміністрування)	–	–

* У Стенфордському університеті в освітніх програмах передбачена відповідна нумерація курсів. Так, курси під номером від 1 до 99 розраховані на студентів першого і другого курсів, курси від 100 до 199 – для студентів старших курсів. Курси, які пронумеровані від 200 – лише для магістрантів і докторантів (Stanford University).

Вступні семінари присвячені головним питанням освіти: що викладається, кому і чому викладається; як люди навчаються; як організовані школи; як організовані освітні системи; яка роль освіти у суспільстві.

Протягом викладання курсу «*Вступ до статистичних наукових методів в освіті*» розкриваються основні методи описової і логічно виведеної статистики в освітньому дослідженні, здійснюється підготовка до проміжних і поглиблених курсів. Серед тем: головна тенденція, середнє відхилення, імовірність, розподіл, надійний інтервал, t-критерій Стьюдента, критерій Фішера, кореляція, регресія й аналіз відхилень. Окрім цього, розглядаються непараметричні статистичні і графічні принципи представлення даних, а також з метою підготовки до курсів вищого рівня докторантів ознайомлюють з професійним статистичним програмним пакетом STATA.

Упродовж вивчення курсу «*Статистичний аналіз в освіті*» представляються основні моделі регресії, широкоживані процедури аналізу даних, у т.ч. множинна і криволінійна регресія, діагностика регресії, аналіз залишків і вибір моделі, логістична регресія та детально вивчаються статистичні програмні пакети.

Методи збору та тлумачення якісних даних, у т.ч. метод конкретних ситуацій, етнографічний метод,

аналіз дискурсу, спостереження й інтерв'ю, є предметом вивчення курсу «*Якісний аналіз в освіті*».

Окремої уваги потребує висвітлення чотирьох докторських програм, за якими провадиться підготовка фахівців ступеня PhD: 1) «Соціальні, гуманітарні науки та міждисциплінарні дослідження політики в галузі освіти» (Social Sciences, Humanities, and Interdisciplinary Policy Studies in Education, SHIPS); 2) «Вивчення окремих навчальних програм і підготовка вчителя» (Curriculum Studies and Teacher Education, CTE); 3) «Психологія розвитку і психологічні науки» (Developmental and Psychological Sciences, DAPS); 4) «Науки про навчання і проектні технології» (Learning Sciences and Technology Design, LSTD) (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

1) Програма «*Соціальні, гуманітарні науки та міждисциплінарні дослідження політики в галузі освіти*» (Social Sciences, Humanities, and Interdisciplinary Policy Studies in Education, SHIPS) передбачає три варіанти програм на основі різних підходів (Сисоєва С. О., Регейло І. Ю., 2016, с. 14), зокрема:

- Перша програма «Гуманітарні та соціальні науки в освіті» (HSS) включає сім спеціалізацій: антропологія; економіка; історія; лінгвістика; дослідження організацій; філософія; соціологія. Вони реалізуються на основі дисциплінарного підходу,

згідно з яким підготовка докторантів здійснюється з однієї з наведених дисциплін. Обов'язковою вимогою програми є освоєння еквіваленту магістерської програми на відповідній кафедрі (наприклад, соціології, філософії, економіки тощо). Розглянемо їх детальніше.

Докторанти за спеціалізацією «*Антропологія*» освіти освоюють курси на кафедрі антропології, а також курси з антропології освіти, що пропонуються Вищою школою з освіти, обсягом не менше 45 кредитів. Курси з антропології мають включати роботу з методології, теорії та її історії, соціо- і психокультурних процесів та етнографії (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

Метою спеціалізації «*Економіка*» є формування глибокого розуміння мікро- і макроекономічного аналізу в площині економіки освіти, здатності використовувати технології економетричного моделювання для побудови складних взаємин у сфері освіти та перевірки цих моделей за допомогою релевантних даних, ознайомлення з іншими соціальними науками та їх стосунку до економіки освіти. Сферами інтересу цієї спеціалізації є виробництво, поширення і фінансування освіти; взаємини освіти з ринком праці; внесок освіти в економічне зростання і розвиток; організації освітньої індустрії. Докторанти мають пройти курси з таких чотирьох сфер: 1) економіка і економетрика; 2) статистика; 3) освіта; 4) споріднені сфери, включаючи дослідницько-орієнтовані курси з соціології, політології, психології, антропології, історії, філології, математики, інженерно-економічних систем та ін. Знання щодо застосування засобів економіки й економетрики для вирішення проблем освіти готує студентів на керівні посади в університетах, науково-дослідних інститутах та в уряді (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

Фахівець зі ступенем PhD за спеціалізацією «*Історія*» має бути підготовлений з історії та обізнаний з освіти, а не лише вміти формулювати проблему, знаходити потрібні факти, наводити переконливі історичні аргументи. Метою цієї спеціалізації є підготовка істориків освіти, які будуть вимогливими, творчими і фаховими викладачами та дослідниками, професіоналізм яких буде необхідним на адміністративних посадах в університетах, у сфері аналізу політики та інших суміжних галузях (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

У міждисциплінарній програмі з освітньої «*Лінгвістики*» поєднуються теорія, дослідження, політика і практика, оскільки вони впливають на розвиток мови, її використання в школах, вищих навчальних закладах та інших спільнотах (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

Спеціалізація «*Дослідження організацій*» охоплює дослідження шкіл, університетів, некомерційних і державних організацій, а також більш

творчих асоціацій (спільноти, групи підтримки), громадських об'єднань. Докторанти мають отримати не менше 20 кредитів з визначеного переліку курсів, зокрема два з трьох курсів: «Теорія організацій», семінар з «Процесів соціальних змін і організацій», «Аналіз соціальних мереж». Крім того, ще два курси на вибір: «Чисельне моделювання організацій», «Соціальні й економічні мережі», «Дослідження організацій: теорії й аналіз», «Мікросоціологія: соціальна структура і взаємодія», «Круглий стіл: мережі, історії та теорії дії», «Круглий стіл: організації і мережі», семінар «Інституційний аналіз», «Порівняння інституційних форм: державні, приватні, некомерційні», «Перспективи соціальної психології організацій», «Міжнародні організації», «Теорії політичних інституцій», «Економічна соціологія», «Соціальні мережі», «Соціальна психологія організацій», «Організаційна екологія» або «Екологія популяцій», «Планування соціального дослідження» тощо (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

Випускник докторської програми за спеціалізацією «*Філософія*» освіти має вміти: аналізувати та розтлумачувати терміни й послідовність міркувань вчителів, науковців, адміністраторів і політиків; оцінювати аргументи та тлумачити риторичні освітніх дебатів; виявляти в цих аргументах і положеннях приховані припущення; ефективно взаємодіяти з науковцями або політиками з однієї з галузей соціальної науки або науки про освіту; формулювати освітні проблеми і проблеми, які виникають із соціальних наук, у ширшому філософському і соціокультурному контекстах. Випускники цієї програми традиційно займають посади професорів з філософії освіти (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

Зміст спеціалізації «*Соціологія*» спрямований на вирішення таких проблем: аналіз міжособистісної динаміки в класах і школах; соціологія розвитку і рівність культур; організаційні характеристики шкіл та університетів; передача знань та організаційне навчання; розшарування в освіті і суспільстві; порівняльна макросоціологія освіти. Докторанти з соціології освіти зазвичай попередньо отримують ступінь магістра соціології та проходять поглиблені курси зі статистики. Випускники докторських програм працевлаштовуються на викладацькі посади в університетах, проводять прикладні дослідження і займаються консультуванням (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

• Друга програма «*Галузі (сфери) освіти (IDE)*» має чотири спеціалізації: освітня політика; вища освіта; міжнародна компаративістика у сфері освіти; расові відмінності, нерівність і мова в освіті, що здійснюються на основі проблемного підходу (з певної проблеми освітньої політики; вищої освіти; міжнародної компаративістики у сфері освіти; рас, нерівності і мов в освіті).

Спеціалізація з «Освітньої політики» спрямована на підготовку лідерів (учених, управлінців, політичних аналітиків), які впливатимуть на політику освітніх організацій. Характеристиками випускників є: знаньева основа для розуміння соціальних та економічних сил, які впливають на складні організації; здатність ставити запитання, аналізувати і знаходити творчі рішення політичних і поточних проблем; здатність приймати рішення у конфліктних і неоднозначних ситуаціях. Специфічною особливістю є вибір здобувача PhD щодо інституційного рівня (вища освіта, початкова або середня освіта, державні або федеральні агенції); відповідної сфери (наука, політика або управління) та дисциплінарного підходу (соціологія, економіка, політологія тощо). Випускники зазвичай працевлаштовуються в університетах на наукові посади; проводять дослідження на замовлення комерційних і некомерційних компаній або працюють в консультативних фірмах в корпоративному секторі; також обіймають адміністративні або політичні посади, керують науковими проектами (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

Докторська програма з «Вищої освіти» розроблена для студентів, які планують обіймати посади викладачів, управлінців, політичних аналітиків та дослідників у галузі освіти. Серед курсів, які є в переліку програми: «Розвиток студента і вивчення впливу коледжу», «Мультикультурні питання в американській вищій освіті», «Коледжі й університети як складні організації», «Лідерство й адміністрування у вищій освіті», «Історія вищої освіти», «Науковий семінар з вищої освіти», «Гендер і вища освіта», «Вища освіта і суспільство», «Міждисциплінарність у вищій освіті», «Економіка вищої освіти» тощо. Викладають курси визнані на міжнародному рівні вчені й управлінці. Крім того, участь докторантів у науково-дослідних проектах з проблем вищої освіти дають їм змогу проводити дослідження, співпрацюючи з провідними вченими, фондами, науково-дослідними організаціями тощо, зокрема з Фондом Карнегі (the Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching) (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

Спеціалізація «Міжнародна компаративістика у сфері освіти» – це багатодисциплінарна, міжнародна, крос-культурна програма підготовки, яка розглядає освітні проблеми в площині міжнародного і порівняльного освітньо-наукового простору. Базові курси висвітлюють співвідношення освіти з економічним, політичним і соціальним розвитком (роль освіти у процесах економічного зростання, політичного розвитку і соціальних змін) у розвинених країнах та в країнах, що розвиваються. Програма надає міцну теоретичну і прикладну базу для вивчення освіти у швидко змінному глобальному контексті й розуміння того, як і чому успішні політичні рішення покращують освітні практики у

різних соціальних умовах. Випускники цієї програми здебільшого обирають дослідницько-орієнтовані посади в США або за кордоном, а також велика їх частка працює в міжнародних організаціях, таких як Світовий банк (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs) тощо.

Докторська програма «Раси, нерівність і мова в освіті» найновіша спеціалізація у межах програми SHIPS. Курси включають антропологічні, економічні, освітні, історичні, лінгвістичні підходи до дослідження проблем раси, нерівності і мови в освіті. Студенти обирають курси з трьох широких сфер: макро-теоретичні курси надають міждисциплінарне розуміння скупчення широкого спектру економічних, історичних, соціальних і культурних факторів; курси з шкільництва у контексті нерівності; курси з лінгвістичної різноманітності й ідентичності (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

Третя програма провадиться на основі подвійної спеціалізації: однієї спеціалізації з програми «Гуманітарні та соціальні науки в освіті» (HSS) на основі дисциплінарного підходу (горизонталь) та однієї спеціалізації з програми «Галузі (сфери) освіти» (IDE) на основі проблемного підходу (вертикаль), що відображено в матриці на Рис.1.

Рис.1. Матриця третьої програми, яка провадиться на основі подвійної спеціалізації

Подвійна спеціалізація – це об'єднання знань у різних галузях знань, зокрема освітньої політики, вищої освіти, міжнародної компаративістики, що дає студентам можливість глибокого розуміння, з одного боку, дисципліни, з іншого – її віддзеркалення в площині розвитку суспільства. Крім того, це дає змогу студентам розгорнутої перспективи у науковій діяльності та створює підвищений попит на фахівців ступеня PhD з подвійною спеціалізацією на ринку праці (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

2) Друга програма «Вивчення окремих навчальних програм і підготовка вчителя» (Curriculum Studies and Teacher Education, CTE) містить наступні спеціалізації: початкова освіта;

грамотність, мова і англійська філологія; історія; соціальна освіта; математика; природничі предмети; підготовка вчителя. Водночас програма передбачає також міждисциплінарну спеціалізацію: науки про навчання (дидактика, зокрема методи навчання) і проектні технології.

Спеціалізація з *«Початкової освіти»* розроблена для докторантів, які зацікавлені у дослідженні проблем педагогіки, реформування школи, соціальної справедливості та рівності у відношенні до початкових шкіл, класів, педагогів, а також здійснюють розробку і впровадження навчальних планів і програм. Спеціалізація спрямована на підготовку дослідників, практиків і лідерів з проблем початкової освіти і підготовки вчителя початкової школи (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

За спеціалізацією *«Грамотність, мова і англійська мова»* докторанти вивчають лінгвістичні, психологічні, соціальні, історичні та культурні питання з навчання усної і письмової грамотності та підготовки вчителя. Студенти на здобуття ступеня PhD досліджували проблеми щодо: раннього розвитку грамотності; грамотності підлітків; розробки навчальних планів і програм; навчання читанню; навчання письму; аудиторного дискурсу (дискурс у класі); теорії грамотності; підготовки вчителя; професійного розвитку вчителя тощо (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

Спеціалізація *«Підготовка вчителя»* спрямована на дослідження теорії і практики початкової освіти, викладання шкільних предметів та підготовки вчителя. Студенти зацікавлені у дослідженні зв'язків між предметом, який викладається, відповідними педагогічними знаннями і вміннями, які необхідні для ефективного викладання цього предмету, а також дослідження шляхів підготовки успішного педагога. Вони вивчають освітні результати різних підходів до викладання і політику, яка регламентує роботу вчителя та його підготовку. Випускники працевлаштовуються у закладах, що готують вчителів та підвищують їх кваліфікацію. Мета цієї спеціалізації – допомогти студентам зрозуміти викладання, дослідження процесу викладання та значення дослідження можливостей покращення викладання, підготовки вчителя та освітньої політики у цій сфері (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

3) Докторська програма *«Психологія розвитку і психологічні науки»* (Developmental and Psychological Sciences, DAPS) спрямована на вивчення психологічних особливостей людини щодо питань навчання і викладання, зокрема: психологія навчання і мотивації, викладання, вимірювання, психологія розвитку тощо (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

4) Докторська програма *«Науки про навчання і проектні технології»* (Learning Sciences and Technology Design, LSTD) – одна з провідних,

світового рівня міждисциплінарних програм, що спрямована на дослідження процесів учіння, а також залучення освітніх інновацій, зокрема технологій, та удосконалення методик викладання. Наукові дослідження традиційно зосереджені навколо когнітивно-психологічних, соціо-психологічних та культурно-психологічних основ процесу учіння в людини, а також розробки навчальних середовищ. Підготовка за спеціалізацією проектних технологій включає: дослідницький семінар і колоквиум з наук про навчання та проектних технологій; два курси з методології дослідження; два курси з формування умінь проектування (наприклад, проектування експерименту, програмування, графічне проектування, робототехніка, відео/фільм, імітаційне моделювання, анімація, розробка ігор); два курси з методів навчання; один курс з технологій в контексті соціальної/історичної/філософської перспективи; один курс, орієнтований на зміст понять певної галузі (наприклад, математичної, природничої, початкової освіти тощо) (Сисоєва С. О., Реейло І. Ю., 2016, с. 14). Основні дотичні галузі: когнітивна наука, комп'ютерна наука, педагогічна психологія, антропологія і прикладна лінгвістика.

Характерною особливістю докторських програм у Стенфордській вищій школі освіти є те, що вони дуже індивідуалізовані. Спільно з науковим керівником і програмним комітетом студент має вибудувати набір курсів з освіти залежно від своєї дисциплінарної спеціалізації з курсів або індивідуальної підготовки, які пропонуються Вищою школою освіти, докторською програмою SHIPS або, за потреби, іншими підрозділами університету (Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs).

Значний інтерес щодо підготовки докторантів викликають терміни їх навчання та необхідні вимоги. Так, ступінь доктора філософії у Вищій школі освіти передбачає від чотирьох до п'яти років денного навчання. Цей термін може скоротитися за умов наявності відповідного ступеня магістра. Згідно з політикою Стенфорда студенти навчаються щоквартально (осінь, зима і весна) упродовж усього періоду докторської програми до моменту отримання диплому. Допускаються лише пропуски з поважних причин. Докторанти також можуть виконати вимоги програми раніше встановленого терміну. Вимоги до кожного року передбачено такі (Stanford University).

Перший рік: докторант відвідує вступні семінари; проходить методологічну підготовку; інші обов'язкові курси; планує програму навчання спільно з науковим консультантом (консультантами); проходить дослідницьку і/або педагогічну практику; оформлює звіт за перший рік навчання (весняний квартал), має отримати 11-18 кредитів протягом перших трьох кварталів.

Варто зауважити, що для присудження доктора філософії у Стенфордському університеті необхідно

мати 135 кредитів, з них не більше 45 кредитів, які отримані в іншому навчальному закладі (трансфер кредитів) (Stanford University). Згідно з розділом 600.2 і 600.24(f) «Закону про можливості вищої освіти» США одиниця кредиту – це обсяг роботи, представлений у прогнозованих результатах навчання і підтверджений наявними досягненнями студента (Higher Education Opportunity Act, 2008), та інституційно встановлений еквівалент, що приблизно дорівнює не менше ніж одній годині аудиторної роботи та мінімум двом годинам самостійної роботи студента щотижня протягом приблизно 10-12 тижнів кварталу, а також обсяг роботи для інших видів навчальної діяльності, включаючи лабораторну роботу, стажування, практику, студійну роботу чи іншу навчальну роботу, яка веде до присвоєння кредитних годин (Stanford University).

Другий рік: отримує 8-10 кредитів щокварталу; продовжує проходити обов'язкові курси за програмою; закінчує методологічну підготовку; проходить вибіркові курси відповідно до напрямку, дослідницьку і/або педагогічну практику; завершує підготовку програми навчання спільно з науковим консультантом (консультантами); оформлює звіт за перший рік навчання (весняний квартал); за потреби може здійснюватися перенесення кредитів, отриманих в інших навчальних закладах.

Третій рік: докторант продовжує проходити обов'язкові і вибіркові курси та отримує 8-10 кредитів щокварталу.

Четвертий рік: завершує накопичення 135 кредитів, що встановлені як регламентований обсяг для здобуття ступеня PhD. Після завершення курсової підготовки докторант заповнює заяву на отримання статусу Terminal Graduate Registration (TGR), обирає фаховий комітет для обговорення дисертації та проходить процедуру обговорення наукової роботи (передзахист), що є обов'язковим для отримання фінансування п'ятого року навчання.

П'ятий рік (і далі): дослідницька і/або педагогічна практика; завершення дослідження і підготовка дисертації; проведення усного іспиту (захист); у разі потреби після усного іспиту внесення відповідних змін у дисертацію та подання дисертації в університет.

Кожний етап навчання передбачає оформлення докторантом необхідної документації, організаційну підготовку якої забезпечує радник Вищої школи або співробітник комітету (Stanford University).

Висновки. Незважаючи на те, що на виконання Закону України «Про вищу освіту» постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 затверджено «Порядок підготовки

здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», все ж актуальним є визначення оптимальної моделі підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні освіти. Здійснений теоретичний аналіз досвіду підготовки фахівців ступеня PhD у Стенфордській вищій школі освіти дає змогу зробити висновки, які варто врахувати для підготовки докторів філософії в Україні:

- наявність потужної матеріально-технічної бази та визнаних на світовому рівні наукових шкіл, центрів, лабораторій, що забезпечують не лише освітній процес, а й розроблення та реалізацію наукових проектів студентів і вчених університету;

- залучення до підготовки фахівців ступеня PhD провідних учених зі світовим ім'ям, які володіють високим рівнем фахової компетентності, проводять активну наукову діяльність та демонструють систематичне особистісне зростання, що підтверджується міжнародними нагородами та світовим визнанням в освітньо-науковому просторі, публікаціями у журналах з високим індексом цитування, участю в міжнародних проектах та інших заходах;

- лідерство університету, зокрема вищої школи освіти, та високі місця в міжнародних рейтингах закладів вищої освіти;

- функціонування та дієвість моделі «наукової школи» (research apprenticeship model), зокрема активна участь докторантів у науково-дослідницькій діяльності Вищої школи освіти, що є пріоритетним у виконанні докторських програм;

- домінування міждисциплінарного підходу в докторських програмах, що становить методологічну основу підготовки фахівців ступеня PhD;

- випереджувальний та інноваційний характер змісту докторських програм, що спрямований, насамперед, на розвиток суспільства, потреби ринку праці та цільової аудиторії, а також на впровадження більш ефективних шляхів досягнення високої якості освіти на всіх її рівнях;

- індивідуалізація освітніх програм докторанта з урахуванням дисциплінарної спеціалізації, докторської програми в цілому, його участі в наукових проектах та освітній діяльності;

- оволодіння докторантами статистичними методами наукового дослідження, вивчення яких входить до обов'язкових курсів, що є спільними для докторських програм у межах Вищої школи освіти;

- співпраця докторантів з відомими вченими, компаніями, організаціями тощо за межами університету та їх участь в комерційних та інших освітньо-наукових проектах.

Література

1. Козубцов І. М. Інформаційна модель підготовки аспіранта з методологічною компетентністю у системі вищої військової освіти / Ігор Миколайович Козубцов // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – 2015. – № 2. – С. 120–123.

2. Линьова І. О. Основні критерії забезпечення якості докторських програм у європейському освітньо-дослідницькому просторі: естонський досвід / І. О. Линьова // Педагогічний процес: теорія і

- практика : зб. наук. пр. / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Благод. фонд ім. А. Макаренка. – Київ, 2015. – Вип. 1/2. – С. 120–125.
3. Логвиненко Т. Докторські програми підготовки фахівців соціальної сфери в Скандинавських країнах: сучасний досвід / Тетяна Логвиненко // Молодь і ринок. – 2016. – № 3. – С. 85–89.
4. Ніколаєв Є. Що робити з аспірантурою та спецрадами? [Електронний ресурс] / Євген Ніколаєв // Освітня політика : портал громадських експертів. – Електрон. текст. дані. – [Україна], 2016. – 16 лют. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ru/articles/623-shcho-robiti-z-aspiranturoyu-ta-spetsradami>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. № 261 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-p>.
6. Регейло І. Ю. Освітня складова освітньо-наукових програм докторської підготовки в університетах Фінляндії / Ірина Юріївна Регейло, Наталія Валеріївна Базелюк // Укр. пед. журн. – 2015. – № 4. – С. 214–227.
7. Регейло І. Ю. Освітня складова в докторських програмах у галузі освіти Гарвардського університету / Ірина Юріївна Регейло, Наталія Валеріївна Базелюк // Вища освіта України. Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу», 2015.– Випуск 3 (додаток 2). – С. 41–48.
8. Синекон О. С. Зміст дослідницько-стратегічної компетентності майбутніх докторів філософії (PhD) / О. С. Синекон, С. С. Коломієць // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. пр. / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Благод. фонд ім. А. Макаренка. – Київ, 2015. – Вип. 1/2. – С. 107–111.
9. Сисоева С. О. Підготовка докторів філософії у галузі освіти: досвід провідних університетів світу / Світлана Олександрівна Сисоева, Ірина Юріївна Регейло // Рідна школа. – 2016. – № 5-6 (1037-1038), травень-червень. – С.12–18.
10. Сисоева С. О. Зміст підготовки докторів філософії у галузі освіти в університетах США / Світлана Олександрівна Сисоева, Ірина Юріївна Регейло // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2016. – Вип. 2. – С. 86–93.
11. Фелькель Т. Г. Аналіз зв'язку між рівнем розвитку лідерських якостей у аспірантів і організаційно-професійними та соціально-демографічними чинниками / Т. Г. Фелькель // Організаційна психологія. Економічна психологія. – 2015. – № 1. – С. 158–168.
12. Altbach, Ph. G. The United States: Present Realities and Future Trends / Philip G. Altbach // *Doctoral Studies and Qualifications in Europe and the United States: Status and Prospects* / Edited by Jan Sadlak. UNESCO, Studies on Higher Education. – Bucharest, 2004. – P. 259-278. doi:10.1007/978-1-4020-4012-2_5.
13. Flores-Scott, E. M. Peers in doctoral education: Unrecognized learning partners / Emma M. Flores-Scott, Maresi Nerad // *New Directions for Higher Education*. – 2012. – No. 157. – P. 73–83. doi:10.1002/he.20007.
14. Higher Education Opportunity Act [Electronic resource]: Public Law 110–315–Aug. 14, 2008. – Available at: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-110publ315/pdf/PLAW-110publ315.pdf>.
15. Lin, E. Preparing Teacher Educators in U.S. Doctoral Programs / Emily Lin // *Preparing Teachers for the 21st Century* / Zhu Xudong, Zeichner Kenneth (Eds.). – Springer, 2013. – P. 189-199. doi:10.1007/978-3-642-36970-4_11.
16. National Academy of Education [Electronic resource]. – Available at: <http://www.naeducation.org/>.
17. Stanford Graduate School of Education [Electronic resource]. – Available at: <https://ed.stanford.edu/>.
18. Stanford Graduate School of Education. Doctoral Programs [Electronic resource]. – Available at: <https://ed.stanford.edu/academics/doctoral>.
19. Stanford University [Electronic resource]. – Available at: <http://www.stanford.edu/>.
20. The 2016 RHSU Edu-Scholar Public Influence Rankings [Electronic resource]. – Available at: http://blogs.edweek.org/edweek/rick_hess_straight_up/2016/01/the_2016_rhsu_edu-scholar_public_influence_rankings.html.
21. The Times Higher Education World University Rankings 2016-2017 [Electronic resource]. – Available at: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank_label/sort_order/asc/cols/rank_only.
22. U.S. News Releases 2017 Best Graduate Schools Rankings [Electronic resource]. – Available at: <http://www.usnews.com/education/best-graduate-schools/articles/us-news-ranks-best-graduate-schools>.
23. WASC Senior College and University Commission [Electronic resource]. – Available at: <http://www.wascsenior.org/>.

СТЭНФОРДСКАЯ ВЫСШАЯ ШКОЛА ОБРАЗОВАНИЯ: ПОДГОТОВКА НОВОГО ПОКОЛЕНИЯ СПЕЦИАЛИСТОВ СТЕПЕНИ PhD

Регейло Ирина, доктор педагогических наук, старший научный сотрудник, начальник научно-организационного отдела, Президиум Национальной академии педагогических наук Украины, ул. Сечевых Стрельцов, 52-А, 04053 г. Киев, Украина, 240615@ukr.net

Базелиук Наталья, кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник научно-организационного отдела, Президиум Национальной академии педагогических наук Украины, ул. Сечевых Стрельцов, 52-А, 04053 г. Киев, Украина, nbazeliuk@ukr.net

В статье рассматривается процесс подготовки докторов философии в Стэнфордской высшей школе образования; представлены исторические истоки Стэнфордского университета; раскрыто содержание образовательной составляющей четырех докторских программ, по которым производится подготовка специалистов степени PhD; проанализированы различные формы организации подготовки докторов философии в области образования; обобщены требования к подготовке и выделены характерные особенности обучения по докторским программам; очерчены перспективы использования опыта подготовки специалистов степени PhD в области образования в Украине.

Ключевые слова: высшая школа образования; доктор философии; докторские программы; междисциплинарный подход.

STANFORD GRADUATE SCHOOL OF EDUCATION: PREPARING THE NEW GENERATION OF PhD

Reheilo Iryna, Doctor of Education, Senior scientific worker, Chief of Scientific Organization Department, The Presidium of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine st. Sich Striltsiv, 52 A, 04053 Kyiv, Ukraine, 240615@ukr.net

Bazeliuk Nataliia, PhD, Senior scientific worker, Chief of Scientific Organization Department, The Presidium of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine st. Sich Striltsiv, 52 A, 04053 Kyiv, Ukraine, nbazeliuk@ukr.net.

The doctoral studies in the Stanford Graduate School of Education are enlightened in the article; the historical origins of the Stanford University are presented; the content of four doctoral programs courses is described: Social Sciences, Humanities, and Interdisciplinary Policy Studies in Education (SHIPS), Curriculum Studies and Teacher Education (CTE), Developmental and Psychological Sciences (DAPS), Learning Sciences and Technology Design (LSTD); different forms of PhD in Education training are analyzed; the requirements for each year of studying are summarized and the characteristics training for doctoral degrees are singled out; the prospects of using the PhD in Education training experience in Ukraine are outlined: concerning the logistics, university structure, faculty and research, high ranking positions, research apprenticeship, interdisciplinary approach, individual approach, doctoral programs content, core courses etc.

Keywords: graduate school of education; PhD; doctoral programs; interdisciplinary approach.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2016

Прийнято до друку 27.10.2016